

КАФЕДРА НАРОДНИХ ІНСТРУМЕНТІВ

Фах (підготовка магістерської виконавської програми)

Освітній ступінь «Магістр»
Спеціальність В 5 «Музичне мистецтво»

Освітньо-професійна програма «Музичне мистецтво»
Домра

Статус Обов'язкова

Форма контролю Екзамен,
атестаційний іспит

Курс	1-2
Семестр	1-3

ECTS	12
Годин	360
Індивідуальні заняття	96
Самостійна робота	264

Інформація про викладача

ПІБ	Білоус Владислава Павлівна, кандидатка мистецтвознавства, доцентка, в. о. професорки кафедри народних інструментів Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського
Профіль викладача	Orcid.org.0000-0001-8506-238X
e-mail	vladadanut@ukr.net

АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Курс навчання розрахований на 1 рік і 4 місяці та включає професійну підготовку молодого виконавця та майбутнього педагога.

Основна **мета цієї програми** – виявити практичну допомогу у вихованні музиканта-виконавця. Головним у програмі для педагогів є її перша частина – **методичне обґрунтування**. В ньому максимально використана теорія формування виконавської майстерності домриста та практичні рекомендації, складені на ґрунті багаторічного виконавського і педагогічного досвіду, узагальнені й науково обґрунтовані за останні роки в дисертаційних та монографічних працях відомих фахівців. Отже, виникає можливість створення комплексного методичного обґрунтування для інших народних інструментів, але з урахуванням її специфіки.

Пропонуємо таку побудову першої частини програми: загальні настанови щодо перспективи становлення музиканта-виконавця відносно курсів; накопичення знань та вмінь, методика організації навчального процесу в музичному навчальному закладі; технічний мінімум; загальні завдання в опануванні художнім репертуаром; тематичний зміст та обсяг індивідуального робочого плану студента; залікові вимоги з технічного мінімуму; зразки індивідуальних програм відносно семестру; умовна класифікація репертуару за принципом інтелектуально-художньої складності; рекомендована методична література.

Друга частина програми – рекомендований репертуар за жанрами і формами.

Відповідно до навчального плану в розділі "Народні інструменти" музичні ЗВО України готують фахівців найвищої кваліфікації з жанру домрового мистецтва: концертних виконавців-солістів, ансамблістів, оркестрантів та педагогів для середніх та вищих навчальних закладів.

Мета навчання:

- випускник академії, в залежності від творчих нахилів, рівня й характеру своєї обдарованості, уподобань, повинен добре оволодіти навичками інтерпретації творів найрізноманітніших стилів і жанрів, читання нот з листа, транспонування, виконавського редагування репертуару, його аранжування, перекладення, транскрипції і творчої обробки музичного матеріалу (народних пісень, оригінальних творів, написаних для інших інструментів)
- виховання громадянина, патріота України, який має фундаментальні знання в своїй професії і широко обізнаний в проблематиці інших галузей знань, історії, культури, науки, літератури, мистецтва
- розвиток пізнавальних і фахових зацікавлень майбутніх виконавців-домристів, формування в них мотивації до самостійної виконавської діяльності
- виховання високопрофесійного музиканта, артиста, який досконало володіє своєю майстерністю.

Творчі завдання:

До завдань фаху входить виховання в майбутніх виконавцях прагнення до самовдосконалення, самоконтролю, творчої волі, формування художнього смаку, широкого кругозору. Навчання передбачає:

- знання основ теорії та методології інтерпретації творів різних форм та жанрів
- теорії музики, гармонії, аналізу музичних форм
- методики роботи над твором (соло, в ансамблі, в оркестрі)
- психології музично-виконавської діяльності
- загальної історії народно-інструментального виконавського мистецтва
- історії домрового мистецтва та його специфіки
- історії музики
- історії естетики та філософії
- основ образотворчого, літературного і театрального мистецтва.

Випускник повинен знати:

- основи теорії та методології інтерпретації музичних творів у виконавстві;
- основи теорії та методології формування виконавської майстерності домриста;
- теорію музики, гармонію, аналіз музичних форм, основи композиторської творчості;
- методику роботи над музичним твором (соло, в ансамблі, в оркестрі);
- психологію музично-виконавської діяльності;
- загальну історію музично-виконавського мистецтва і специфіку суміжних його різновидів;
- історію домрового мистецтва і його специфіку;
- історію музики;
- народну творчість;
- історію музичної естетики і філософію,
- основи літературної, образотворчої, художньої творчості та театрального мистецтва.

Таким чином, клас з фаху є осередком, акумулюючи знання не лише свого, а, певною мірою, й інших курсів, що викладається у ЗВО.

Звідси – високі вимоги до педагога, який повинен майстерно володіти інструментом, а також глибоко знати і методично використовувати у своїй педагогічній діяльності знання з названого циклу предметів.

Випускник повинен мати такий комплекс навичок:

- слухо-моторної орієнтації у повному діапазоні звучання домри;
- різноманітного характеру контактування зі струною в органічному поєднанні з рухами звуковидобуваючої руки;
- протистояння лабільності, пристосованості рук до особливостей будови домрового грифу, розташування струн і ладків;

- використання відчуття ваги рук як засобу доцільної організації музично-ігрових рухів;
- різноманітних форм музично-ігрових рухів та технічних засобів;
- володіння різноманітними прийомами і засобами домрового звуковидобування з динамікою та артикуляцією;
- всебічної координації музично-ігрових рухів та психомоторної координації;
- різноманітних засобів акцентуації;
- штрихової техніки;
- поєднання динамічної процесуальності з мікро- та макроструктурою музичного твору;
- вимовлення різноманітних формул мікроструктурного інтонування;
- тембрової процесуальності;
- володіння власними емоціями;
- самостійної роботи над музичним твором;
- артистичної поведінки на сцені;
- багатоплощинного, попереджувального, контролюючого та корегуючого слухання в процесі гри на інструменті;
- швидкого, міцного і довготривалого запам'ятовування музичного твору;
- опанування окремими технічними складностями;
- всебічного аналізу фортепіанного (та іншого) супроводу сольоючій домрі та творчого пристосування його до вимог ансамблевого виконавства;
- опанування суто сольної гри на домрі.

Програмні компетентності

Загальні компетентності (ЗК):

- ЗК 2. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
- ЗК 3. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.
- ЗК 4. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК 5. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях
- ЗК 6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- ЗК 7. Здатність до міжособистісної взаємодії
- ЗК 8. Здатність працювати в міжнародному контексті.
- ЗК 9. Здатність працювати автономно.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності спеціальності (СК):

- СК 1. Здатність створювати, реалізовувати і висловлювати свої власні художні концепції.
- СК 2. Усвідомлення процесів розвитку музичного мистецтва в історичному контексті у поєднанні з естетичними ідеями конкретного історичного періоду.
- СК 3. Здатність розробляти і реалізовувати творчі проекти по створенню / інтерпретації / аранжуванню та перекладу музики.
- СК 4. Здатність інтерпретувати художні образи у виконавській / композиторській / педагогічній діяльності.
- СК 5. Здатність збирати та аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її для теоретичної, виконавської, педагогічної інтерпретації.
- СК 6. Здатність викладати спеціальні дисципліни в закладах освіти з урахуванням цілей навчання, вікових та індивідуальних особливостей здобувачів освіти.
- СК 7. Здатність аналізувати виконання музичних творів або оперних спектаклів, здійснювати порівняльний аналіз різних виконавських інтерпретацій, у тому числі з використанням можливостей радіо, телебачення, Інтернету.
- СК 8. Здатність взаємодіяти з аудиторією для донесення музичного/навчального матеріалу, вільно і впевнено репрезентувати свої ідеї (художню інтерпретацію) під час публічного виступу.

Програмні результати навчання

- ПРН 1. Володіти професійними навичками виконавської, творчої та педагогічної діяльності.
- ПРН 3. Визначати стильові і жанрові ознаки музичного твору та самостійно знаходити

переконливі шляхи втілення музичного образу у виконавстві.

ПРН 4. Професійно здійснювати аналіз музично-естетичних стилів та напрямків.

ПРН 5. Вибудовувати концепцію та драматургію музичного твору у виконавській діяльності, створювати його індивідуальну художню інтерпретацію.

ПРН 6. Володіти музично-аналітичними навичками жанрово-стильової та образно-емоційної атрибуції музичного твору при створенні виконавських та педагогічних інтерпретацій.

ПРН 7. Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.

ПРН 8. Здійснювати викладання гри на інструменті / вокалу /диригування / теорії, історії музики / композиції з урахуванням потреб здобувача освіти, цілей навчання, вікових та індивідуальних особливостей здобувача

ПРН 9. Здійснювати ефективне управління мистецькими проектами, зокрема, їх планування та ресурсне забезпечення.

ПРН 10. Приймати ефективні рішення в галузі культури і мистецтва, аналізувати альтернативи та оцінювати ризики.

Для більш ефективної комунікації з метою розуміння структури навчальної дисципліни та засвоєння матеріалу використовується електронна пошта, Viber, Zoom.

ПЕРЕЛІК ТЕМ

Змістовий модуль 1. Робота над вдосконаленням набутого комплексу професійних виконавських навичок

Тема 1. Робота над максимальним розкриттям творчої особистості студента, розвитком його технічних та художньо-виконавських можливостей.

Тема 2. Виявити у студента зріле та завершене музичне мислення, естетичне почуття та високий художній смак.

Тема 3. Виховання навичок виконавської волі, концертної витримки та естрадності. Перевірка їх під час концертних виступів. Виявлення недоліків та засоби їх усунення.

Тема 4. Вирішення інтерпретаторських задач, їх стильових, образних, фактурних ознак, що потребує нового рівня самостійного музичного мислення та самовираження студента.

Тема 5. Спрямовувати увагу студента на нові публікації нотного матеріалу, події в мистецькому житті (конкурси, концерти, конференції, майстер-класи, прем'єри), які б сприяли зростанню загальнокультурного і професійного рівня.

Тема 6. Робота над комплексом професійних вимог до виконавського втілення творів великої форми для домри.

Тема 7. Розвиток тембрального уявлення через підбір раціональної аплікатури при виконанні творів великої форми для домри з фортепіано.

Тема 8. Втілення композиторського задуму через художню майстерність виконавця, демонструючи рівень культури звуковидобування.

Тема 9. Виховання виконавської впевненості, артистизму та розкриття творчої особистості.

Тема 10. Самостійне вивчення одного оригінального твору великої форми для домри.

Змістовий модуль 2. Робота над творами для домри соло

Тема 1. Робота над вдосконаленням суто специфічних прийомів гри на домрі.

Тема 2. Розвиток розуміння значення творів для домри соло у концертному репертуарі майбутнього виконавця.

Тема 3. Аналіз форми твору для домри соло, з метою відповідного відтворення задуму композитора.

Тема 4. Робота над технічними складнощами.

Тема 5. Вивчення стилістики виконуваного твору, з метою концертного виконання.

Тема 6. Складання програми, як пошук оптимальної послідовності різних психологічних установок аудиторії на сприймання певного твору.

Тема 7. Акцентувати увагу студента на слуховому самоконтролі під час самостійної роботи.

Тема 8. Програвання програми сольного концерту. Виявлення недоліків та обговорення з викладачем засобів їх усунення.

Тема 9. Формувати у студента мотивацію на сценічну діяльність, розуміння концертного життя як норми.

Тема 10. Самостійних пошук одного твору для концертного відділення.

Змістовий модуль 5. Робота над твором кантиленного характеру

Тема 1. Робота над різнохарактерним тремоло, як суто специфічним прийомом гри на домрі.

Тема 2. Розвиток тембрового мислення, підбір та застосування засобів музично-виконавської виразності, необхідних для втілення образу.

Тема 3. Підбір оптимальних варіантів аплікатури домриста при виконанні творів кантиленного характеру з урахуванням індивідуальних тембральних властивостей інструмента.

Тема 4. Розвиток внутрішнього слуху, як передумови точного відтворення виконуваної музики.

Тема 5. Стимулювати студента до виконання творів кантиленного характеру з метою закріплення навиків гри різнохарактерного тремоло.

Змістовий модуль 4. Робота над творами різних форм і різного рівня складності українських композиторів

Тема 1. Систематизувати й узагальнити знання та вміння у галузі народно-інструментального виконавства, сформулювати на їх основі професійні виконавські навички, переконання, світогляд.

Тема 2. Визначити особливості роботи над творами різних форм і різного рівня складності українських композиторів в класі з фаху.

Тема 3. Проаналізувати фактуру партії фортепіано з метою точного відтворення композиційно-драматургічної ідеї твору.

Тема 4. Самостійна та спільна з викладачем з фаху робота студента над технічними складностями та підпорядкованість їх художнім вимогам.

Тема 5. Виховання навичок самостійного підбору репертуару.

Змістовий модуль 5. Стимулювання виконавської ініціативи студента в інтерпретації музичних творів

Тема 1. Активізація самостійності творчих музичних рішень, виконавської ініціативи в інтерпретації музичних творів, розвитку образно-асоціативного мислення.

Тема 2. Допомогти виконавцеві максимально повно розкрити семантичний зміст твору та художній задум композитора.

Тема 3. Виховання інтерпретаторського мислення, як асоціативно-образного, логічно-емоційного обґрунтованого втілення стильових і жанрових особливостей музичного твору.

Тема 4. Самостійне вивчення двох творів – класика і сучасного українського композитора.

Тема 5. Виявлення фахових зацікавлень майбутнього випускника з метою оптимального використання набутих знань.

Змістовий модуль 6. Підготовка до виконання магістерської програми

Тема 1. Систематизувати й узагальнити знання та вміння в галузі домрового виконавства, сформулювати на їх основі професійні виконавські навички, переконання, світогляд.

Тема 2. Виявити артистизм, як єдність високої художньої якості виконання та володіння собою в екстремальних умовах концертного виступу.

Тема 3. Поглиблення та реалізація всіх сформованих та набутих понять, практичних вмінь та навичок професійної самостійності.

Тема 4. Допомогти випускнику реалізувати досвід та вміння розвинутого артистизму у публічному концертному виступі.

Тема 5. Виконання державної програми, як демонстрація багатогранних професійних навичок, переконливої художньо-образної концепції, активного індивідуально особистого вираження у виконавському, артистичному плані.

ФОРМИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ

Індивідуальні заняття, самостійна робота.

НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ

Усі необхідні для вивчення навчальної дисципліни основні та додаткові матеріали надсилаються у відповідну групу.

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Перевірка самостійної роботи (академконцерт повторного репертуару)

Магістерський концерт – 2-й семестр

Підсумкові модулі:

іспити – 1-й, 2-й семестри

Атестаційний іспит – 3-й семестр

Іспитові вимоги з фаху

Здобувач повинен виконати:

- Твір великої форми;
- Віртуозний (оригінальний чи в перекладенні) або твір кантиленного характеру
- Твір для домри соло

Один з творів програми іспиту: українського композитора

Вимоги до атестаційного іспиту

Здобувач повинен виконати:

- Твір великої форми (концерт, соната, сюїта
- Віртуозний (оригінальний чи в перекладенні) твір
- Твір кантиленного характеру
- Твір для домри соло

(Один з творів програми іспиту: українського композитора)

Система оцінювання

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	Всього %
1.	Практичні завдання	25
2.	Самостійна робота	50
3.	Іспит/Атестаційний екзамен	25
	Разом	100

Критерії оцінювання

Студент з оцінкою **(90-100) балів «Відмінно» (А)** повністю розкрив свої природні виконавсько-сценічні дані: бездоганне виконання програми, яке демонструє оволодіння технічними і художньо-образними завданнями, відсутність будь-яких недоліків, переконлива інтерпретація найрізноманітніших стилів і жанрів, виявляє образно-художнє мислення, виконавську експресію і волю, точно передає драматургію твору вокально-артистичними засобами, має розвинене вокальне дихання, повний діапазон і виразну дикцію, вміє майстерно акомпанувати собі, якщо мова йде про вокально-інструментальний твір. Також на оцінку можуть впливати і суб'єктивні чинники, як працездатність, позитивна мотивація навчання, рівень складності програми, темп неухильного творчого зростання, конкурсні відзнаки та досвід виступів на значних сценах.

Студент з оцінкою **(82-89) балів «Добре» (В)** достатньо розкрив свої виконавсько-сценічні дані, володіє технічними, художніми і артистичними прийомами виконання, досить майстерно володіє інструментом, виявляє образно-художнє мислення і виконавський темперамент, вміло користується голосом і уміло поєднує спів з власним супроводом, якщо мова йде про студента

вокально-інструментального профіля.

Студент з оцінкою **(74-81) бал – «Добре» (C)** має розвинений інтелект, художній смак, навички самостійного опанування обраною спеціальністю. Демонструє артистичний темперамент, відповідність виконуваних творів рівню підготовки, але виконання деяких творів не завжди переконливе. Є зауваження відносно якості звуку, артикуляції, володінні технічними засобами виразності гри на балалайці.

Студент з оцінкою **(64-73) бали «Задовільно» (D)** недостатньо добре володіє виконавсько-інтерпретаторськими навичками, має проблеми з опануванням окремими технічними складностями або вмінням швидкого, міцного і довготривалого запам'ятовування музичного твору, слабкі вокальні навички і невиразний супровід вокального твору.

Студент з оцінкою **(60-63) бали – «Задовільно» (E)** має слабкі технічні навички і невиразну артикуляційно гру. Програма певною мірою відповідає рівню його художнього та технічного розвитку, але не відпрацьована в плані інтерпретаторського мислення і розуміння стилю. Звуковидобування невпевнене та різке, аплікатурні принципи сформовані частково.

Оцінку **(35-59) балів «Незадовільно» (FX)** отримують студенти, які недостатньо розкрили свої виконавські можливості, але мають можливість повторного складання.

Оцінку **(1-34) бал «Незадовільно» (F)** отримують студенти, які не відповідають жодному з вищезазначених критеріїв.

ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ

Навчальна дисципліна може викладатися для більшості студентів з особливими освітніми потребами.

ПОЗААУДИТОРНІ ЗАНЯТТЯ

У межах вивчення навчальної дисципліни передбачається екскурсійна робота.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Білоус В. Вплив хвилювання на формування художньої майстерності домриста // Науковий вісник НМАУ ім. П.І. Чайковського. Вип. 26: Музичне виконавство. Кн. дев'ята. К., 2003. С. 226–241.
2. Білоус В. Мотиви музичної діяльності і їх значення у формуванні майстерності музиканта // Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури. Збірник наукових праць. Вип. XI. Частина друга. К., 2003. С. 210–219.
3. Білоус В. Темперамент та індивідуальний стиль діяльності музиканта-інструменталіста // Науковий вісник НМАУ ім. П.І. Чайковського. Вип. 38 : Музичний стиль: теорія, історія, сучасність. Збірка статей. К., 2004. С. 255–262.
4. Білоус В. Психологічні аспекти художньої майстерності виконавця-інструменталіста // Науковий вісник НМАУ ім. П.І. Чайковського. Вип. 40: Музичне виконавство. Кн. десята. К., 2004. С. 48–56.
5. Білоус В. Майстерність музиканта-виконавця: поняття, структура. // Українське музикознавство: Науково-методичний збірник. Вип. 33. К., 2004. С. 243–251.
6. Білоус В. До проблеми процесу виконавського запам'ятовування музичного твору // Науковий вісник НМАУ ім. П.І. Чайковського. Вип. 69 : Виконавське музикознавство. Кн. тринадцята. К., 2007. С. 113–124.
7. Білоус В. Сприймання у музично-виконавській діяльності // Мистецтвознавчі записки: Зб. наук. праць. Вип. 12. К.: Міленіум, 2007. С. 32–38.
8. Білоус В. Виконавська майстерність як елемент творчої діяльності музиканта-інструменталіста // Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв: Наук. журнал. 3'2008. К.: Міленіум, 2008. С. 61–64.
9. Білоус В. Відчуття та їх значення у формуванні музично-виконавської майстерності // Культура і сучасність: Альманах. К.: Міленіум, 2008. №2. С. 119–124.
10. Білоус В. Історичний розвиток домри та кобзи від стародавніх часів до нашого часу в світовій музичній культурі // Науковий вісник НМАУ ім. П.І. Чайковського. Вип.: 82: Виконавське музикознавство. Кн. п'ятнадцята. К., 2009. С. 204–217.
11. Білоус В. Психологічні аспекти формування виконавської художньої майстерності: навч.-

метод. посіб. К.:ДАКККиМ, 2009. 150с.

12. Білоус В. Психологічні основи функціонування інструментального ансамблю. Столична кафедра народних інструментів як методологічний центр жанру. Матеріали конференції. – Київ: НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2012. С. 40–52.
13. Білоус В. Мотиви діяльності та їх значення у формуванні майстерності музиканта. Столична кафедра народних інструментів як методологічний центр жанру. Матеріали 2-ої конференції. Київ: НМАУ ім. П.І. Чайковського, 2013. С. 81–93.
14. Білоус В. Основи оволодіння технічною майстерністю музиканта-виконавця. Виконавське музикознавство академічного народно-інструментального мистецтва України: Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2015. С. 59–65.
15. Білоус В. Основи оволодіння руховими навичками музиканта-виконавця. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. – Збірник наукових праць. Вип. 62., Київ-Вінниця, 2021, С. 114–123.
16. Давидов М. Теорія формування виконавської художньої майстерності баяніста-акордеоніста. К., 1997. 240 с.
17. Давидов М. Київська академічна школа народно-інструментального мистецтва. К.: НМАУ ім. П. І. Чайковського, 1998. 223 с.
18. Давидов М. Проблеми розвитку академічного народно-інструментального мистецтва в Україні. К., 1998.
19. Давидов М. А. Українське струнно-щипкове академічне мистецтво: функціонування, проблеми збереження та розвитку. *Академічне мистецтво оркестрів народних інструментів і капел бандуристів спеціальних музичних вузів України* : тези всеукр. наук.-теорет. конф. (02.12.2005 р.). Київ, 2005. С. 72–78.
20. Давидов М. Історія виконавства на народних інструментах (Українська академічна школа). Київ, 2005. 418 с.
21. Давидов М. Проблеми збереження і розвитку академічного народно-інструментального мистецтва України. – Київ, 2008. 402 с.
22. Давидов М. Виконавське музикознавство: енциклопедичний довідник. Луцьк : ВАТ «Вол. обласна друк.», 2010. 400 с.
23. Давидов М. А. Історія виконавства на народних інструментах. 2-ге вид. Луцьк, 2010. – 590 с.
24. Лисенко М., Михеєв Б. Школа гри на чотириструнній домрі. Київ: Муз. Украина, 1989, 152 с.
25. Лисенко М. Методика навчання гри на домрі. Київ: Муз. Украина, 1990, 88 с.
26. Матвійчук Л. Методичні основи формування виконавської майстерності домриста. К.: 2000. 67 с.
27. Матвійчук Л. Школа мастерності кобзиста. Київ, 2005. 153 с.
28. Бортник Є.О. Струнний інструментарій Слобідської України в минулому і сучасному.// У зб.: Музична Харківщина, 1992, с. 191–205.